

І. О. Кісліцина, к.ю.н., доцент,
доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7215-0791>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена дослідженню діяльності прокуратури України в умовах воєнного стану. Авторами здійснено аналіз нормативно-правових актів, якими було внесено зміни до порядку здійснення досудового розслідування в умовах воєнного стану. Основну увагу у статті було присвячено таким аспектам: 1) ролі прокурора у взаємодії з органами досудового розслідування під час процесуального керівництва досудовим розслідуванням; 2) ролі прокурора у взаємодії з судом на стадії досудового розслідування та під час підтримання публічного обвинувачення; 3) міжнародному співробітництву органів прокуратури.

Було проаналізовано роль прокурора під час здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням, під час реалізації функції публічного обвинувачення прокурором. Було зроблено висновок про розширення повноважень керівника прокуратури, зокрема, щодо можливості здійснення судового контролю у випадку, якщо у слідчого судді відсутня об'єктивна можливість виконувати свої повноваження в конкретний момент часу. Акцентовано увагу на необхідності вирішення практичних проблем, які виникають під час реалізації керівником прокуратури функції судового контролю.

В статті приділено увагу міжнародному співробітництву прокуратури України із прокуратурами інших країн та Міжнародним кримінальним судом. Обґрунтовано, що в межах такого співробітництва органи прокуратури України отримують допомогу в питаннях розслідування кримінальних правопорушень, допомогу у встановленні місця знаходження розшукуваних осіб та проведення екстрадиції осіб, які вчинили злочини в Україні, а на даний час переховуються в інших країнах з метою уникнення правосуддя. Звернуто увагу на необхідності вироблення ефективних способів взаємодії прокуратури України із прокуратурами інших країн та з Міжнародним кримінальним судом, оскільки така взаємодія є важливою з урахуванням євроінтеграційних прагнень України та необхідності залучення міжнародного співтовариства для притягнення винних осіб до відповідальності за міжнародні злочини проти українського народу.

Ключові слова: прокуратура, прокурор, функції прокуратури, правоохоронні органи, кримінальна юстиція, воєнний стан, досудове розслідування, публічне обвинувачення, міжнародне співробітництво, правосуддя, суддя, суд, сторона обвинувачення.

I. O. Kislitsyna. Current issues of the activities of the Prosecutor's Office of Ukraine in conditions of martial law

The article is devoted to the study of the activities of the Prosecutor's Office of Ukraine in conditions of martial law. The authors conducted an analysis of legal acts that introduced changes to the procedure for conducting pre-trial investigations during martial law. The main focus of the article was on the following aspects: 1) the role of the prosecutor in cooperation with pre-trial investigation bodies during the procedural guidance of pre-trial investigations; 2) the role of the prosecutor in cooperation with the court during the pre-trial investigation stage and when supporting public prosecution; 3) international cooperation of the prosecutor's office.

The role of the prosecutor during the procedural guidance of pre-trial investigations and the implementation of the public prosecution function by the prosecutor were analyzed. The conclusion was drawn about the expansion of the powers of the prosecutor's office head, in particular, regarding the possibility of exercising judicial control in cases where the investigating judge is objectively unable to perform their duties at a specific moment. Emphasis was placed on the need to address practical issues that arise during the implementation of the prosecutor's office head's function of judicial control.

The article pays attention to international cooperation of the Prosecutor's Office of Ukraine with the prosecutor's offices of other countries and the International Criminal Court. It is substantiated that within such cooperation, the prosecutor's offices of Ukraine receive assistance in the investigation of criminal offenses, assistance in determining the location of wanted persons, and extradition of individuals who have committed crimes in Ukraine and are currently hiding in other countries to evade justice. Attention is drawn to the need to develop effective ways of interaction between the Prosecutor's Office of Ukraine and the prosecutor's offices of other countries and the International Criminal Court, as such interaction is important considering Ukraine's European integration aspirations and the need to involve the international community in holding individuals accountable for international crimes against the Ukrainian people.

Key words: prosecutor's office, prosecutor, functions of the prosecutor's office, law enforcement agencies, criminal justice, martial law, pre-trial investigation, public prosecution, international cooperation, justice, judge, court, prosecution.

Постановка проблеми. Повномасштабна військова агресія проти України поставила нові виклики перед прокуратурою. Органи прокуратури України продовжують виконувати функції, покладені на

прокуратуру Конституцією України. В умовах воєнного стану важливу роль для забезпечення нормального функціонування правоохоронної системи має удосконалення національного законодавства, в першу чергу, законодавства, яке регулює функціонування системи правосуддя та правоохоронних органів. Від того, як ефективно прокуратура виконує свої функції, взаємодіє із судовою владою, із іншими правоохоронними органами, залежить стан правопорядку в усій країні.

Судово-правові реформи, які відбувались і відбуваються в нашій країні, мають на меті удосконалення чинного законодавства з урахуванням європейських стандартів. Не зважаючи на обмеження, які передбачає введення воєнного стану в Україні, пріоритетним завданнями для прокуратури залишається забезпечення таких гарантованих Конституцією України цінностей, як життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека [1] кожної людини.

Стан дослідження. Питання функціонування органів прокуратури та їх реформування було предметом ґрунтовних досліджень багатьох науковців, серед яких В.В. Долежан, М.В. Косюта, Ю.С. Полянський, М.В. Руденко, В.В. Сухонос, М.К. Якимчук та багатьох інших. Проте, суттєві зміни законодавства, які відбулись із введенням воєнного стану, їх вплив на реалізацію функцій прокуратури та функціонування системи прокуратури в Україні є недостатньо дослідженими в науковій літературі. Крім того, плюралізм думок, наявні наукові та практичні проблеми вимагають подальших наукових досліджень вказаної теми.

Метою статті є аналіз актуальних питань діяльності прокуратури України в умовах воєнного стану, особливості взаємодії прокуратури із системою правосуддя та правоохоронними органами, дослідження особливостей правового регулювання організації та діяльності прокуратури в Україні на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Режим воєнного стану передбачає певні зміни і обмеження для громадян. В той же час, законодавець закріпив певні положення, які спрямовані на забезпечення нормального функціонування органів державної влади. Так, відповідно до ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII (з подальшими змінами): «у період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також судів, органів прокуратури України, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідальну діяльність» [2]. Вказане положення є гарантією нормального функціонування органів прокуратури, а також підкреслює особливості правового статусу прокурора, його прав і обов'язків в умовах воєнного стану.

В межах дослідження особливостей реалізації функцій прокуратури в умовах воєнного стану, особливо увагу слід приділити декільком аспектам:

- 1) ролі прокурора у взаємодії з органами досудового розслідування під час процесуального керівництва досудовим розслідуванням;
- 2) ролі прокурора у взаємодії з судом на стадії досудового розслідування та під час підтримання публічного обвинувачення;
- 3) міжнародному співробітництву органів прокуратури.

В межах аналізу взаємодії прокуратури із органами досудового розслідування, слід звернути увагу, яких змін зазнала діяльність прокурора під час досудового розслідування з моменту введення воєнного стану в Україні.

Однією із найважливіших функцій прокуратури є процесуальне керівництво досудовим розслідуванням. В науковій літературі існують численні дискусії щодо поняття і сутності процесуального керівництва. Вбачається, що процесуальне керівництво досудовим розслідуванням виступає формою прокурорського нагляду за досудовим розслідуванням. Під час реалізації функцій процесуального керівництва досудовим розслідуванням, прокурор повинен організувати взаємодію зі слідчим, оперативними працівниками та іншими суб'єктами. Прокурор повинен забезпечувати швидке, повне та неупереджене досудове розслідування, що в умовах воєнного стану має свої особливості та проблеми.

Прокурор, який виступає процесуальним керівником, повинен не лише контролювати законність проведення слідчих (розшукових) дій, але й активно брати участь у їх організації або, за необхідності, проводити їх особисто. Хоча прокурор не наділений повноваженнями для проведення досудового розслідування у повному обсязі, проте він має право здійснювати окремі слідчі (розшукові) дії та інші процесуальні заходи. В умовах воєнного стану надзвичайно важливе значення має правильна кваліфікація кримінального правопорушення, встановлення всіх обставин вчинення злочину а також дотримання процедури досудового розслідування.

Важливим напрямком діяльності прокуратури в умовах воєнного стану є здійснення досудового розслідування за фактами жорстокого поводження з військовополоненими чи цивільним населенням, примусової депортації, примусового вигнання цивільного населення для здійснення примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованих територіях, використання засобів ведення війни, які заборонені міжнародним правом, а також інших порушень законів та звичаїв війни. Під час проведення досудового розслідування вказаних кримінальних правопорушень часто виникають проблеми, зокрема, через неможливість отримання доказів з тимчасово окупованих територій чи територій, де ведуться бойові дії, через неможливість проведення допиту свідків, які знаходяться на окупованих територіях тощо.

У 2022 році двічі було внесено зміни до розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) [3]. Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав» від 15 березня 2022 року № 2125-IX [4], КПК був доповнений ст. 616, яка регламентує скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або зміну запобіжного заходу з інших підстав [3]. Особливої уваги потребують зміни до процесуального законодавства, внесені Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14 квітня 2022 року № 2201-IX. Слід відмітити, що зміни до КПК відповідно до цього закону, було внесено не тільки до розділу IX-1 КПК, але й інших статей, які регулюють повноваження прокурора (стаття 36 КПК), повноваження керівника органу досудового розслідування (ст. 39 КПК), було внесено зміни до порядку поновлення процесуальних строків (ст. 117 КПК) та багато інших змін. Такі зміни свідчать про комплексний підхід законодавця до удосконалення положень чинного законодавства.

Через військові дії в певних місцевостях часто відсутнє електропостачання та доступ до мережі інтернет, проте початок досудового розслідування не можна відкладати, оскільки певні докази можуть бути втрачені, особа, яка вчинила кримінальне правопорушення встигне здійснити заходи для приховування слідів злочину тощо. Саме тому законодавець передбачив можливість прокурора та слідчого у випадку відсутності технічного доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань оформити рішення щодо початку досудового розслідування через винесення відповідної постанови, а зазначені у цій постанові дані слід внести до Єдиного реєстру досудових розслідувань якнайшвидше [5]. Досить дискусійним є положення абз. 3 п. 1 ч. 1 ст. 15 КПК [3], відповідно до якого слідчі (розшукові дії), зокрема, обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи, можуть проводитись без залучення понятих (у випадку, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я), законодавство передбачає в такому випадку безперервну фіксацію слідчої (розшукової дії) доступними технічними засобами.

Слід звернути увагу на розширення повноважень керівника прокуратури в умовах воєнного стану. Так, у випадку, якщо слідчий суддя не може об'єктивно виконати свої повноваження, керівнику прокуратури було надано право вибору запобіжного заходу. У період до 25 серпня 2022 (до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» від 27 липня 2022 року № 2462-IX), року керівник прокуратури мав повноваження самостійно визначити запобіжний захід у вигляді тримання під вартою протягом 30 діб щодо особи, яка підозрюється у скоєнні тяжких або особливо тяжких злочинів, якщо затримка в призначенні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів злочину або втечі особи. Керівник прокуратури також, якщо слідчий суддя не може об'єктивно виконати свої повноваження, має право вирішувати питання, які стосуються здійснення приводу; тимчасового доступу до речей та документів; арешту майна; продовження строку досудового розслідування; надання дозволу на проникнення до житла чи іншого володіння особи; надання дозволу на обшук; отримання зразків з речей і документів; дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії до постановлення ухвали слідчого судді тощо [6]. В той же час, важливе значення має правильне оформлення рішення керівника прокуратури, воно має бути належним чином мотивоване та відповідати вимогам, визначеним КПК.

Потребує удосконалення визначений у п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК порядок обрання та продовження дії запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, який був визначений слідчим суддею або керівником прокуратури. На даний час законодавством передбачена можливість обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою протягом 30 діб та можливість його неодноразового продовження у межах строку, передбаченого КПК залежно від тяжкості злочину. Слід звернути увагу та те, що слідчий суддя в своїй ухвалі повинен чітко вказати дату закінчення тримання під вартою в межах строку, передбаченого КПК. Як зазначається в науковій літературі: «за прокурором залишилось повноваження з продовження строку запобіжного заходу, отже, вплив на винятковий запобіжний захід (тримання під вартою) лишається, причому це повноваження наявне незалежно від того, який суб'єкт (слідчий суддя чи керівник органу прокуратури) ухвалював первісне рішення про обрання запобіжного заходу» [7]. В той же час, існують непоодинокі випадки, коли особу було звільнено з-під варті, оскільки строк тримання під вартою не було продовжено через неявку прокурора. Отже, законодавцю слід передбачити механізм продовження строку тримання під вартою у випадку, коли ні слідчий суддя, ні прокурор не можуть об'єктивно виконувати свої повноваження. Слушним в цьому аспекті є запровадження реєстру рішень, що були ухвалені прокурором у порядку ст. 615 КПК, оскільки слідчий суддя, коли у нього з'являється об'єктивна можливість для здійснення правосуддя на певній території, на якій це було неможливо через воєнні дії або окупацію, не має інформації про рішення, ухвалені прокурором в порядку ст. 615 КПК.

Підтримуючи та доповнюючи думку Є. Крапівіна, варто зробити висновок, що для виконання прокурором функції судового контролю відповідно до розділу IX-1 КПК, необхідно одночасне існування таких умов:

- 1) існування правового режиму воєнного стану;
- 2) відсутність у слідчого судді об'єктивної можливості виконання повноважень, передбачених відповідними статтями КПК України або взагалі відсутність слідчого судді;
- 3) наявність клопотання прокурора або клопотання слідчого, погодженого прокурором;
- 4) наявність постанови керівника прокуратури, що містить обґрунтування правомірності здійснення ним повноважень слідчого судді [7].

Потребує аналізу питання, що слід розуміти під «відсутністю у слідчого судді об'єктивної можливості виконувати свої повноваження». Наразі немає законодавчо визначеного обсягу ситуацій або судової практики, в якій було визначено, які ситуації підпадають під це поняття. Вбачається, що під відсутністю у слідчого судді об'єктивної можливості виконувати свої повноваження можна розуміти і окупація, і воєнні дії чи близькість до місця проведення бойових дій, і відсутність у певній місцевості електроенергії, що унеможливує роботу суду, і пошкодження приміщення суду через військову агресію тощо. Отже, надати виключний перелік ситуацій, за яких у слідчого судді немає об'єктивної можливості в конкретний момент виконувати свої повноваження не вбачається можливим, коректніше обґрунтовувати кожну ситуації індивідуально у постанові керівника органу прокуратури.

В умовах воєнного стану важливе значення має налагоджена взаємодія прокурора із судом, як на стадії досудового розслідування, так і під час підтримання публічного обвинувачення в суді. Якісно проведене досудове розслідування, під час якого було зібрано весь необхідний масив доказів на підтвердження винуватості особи, а також відсутність процесуальних помилок є запорукою уникнення прокурором проблемних ситуацій під час підтримання публічного обвинувачення в суді.

Під час підтримання публічного обвинувачення важливим є те, щоб обвинувачена особа отримала ту міру покарання, яка є пропорційна вчиненому злочину, щоб було враховано всі пом'якшуючі та обтяжуючі обставини. Проте, ще більш важливим є забезпечення того, щоб жоден невинуватий не був засуджений. Для забезпечення цього важливе значення має якісна підготовка прокурора до підтримання публічного обвинувачення та правильна кваліфікація кримінального правопорушення.

Важливе значення для реалізації прокуратурою покладених на неї функцій має міжнародне співробітництво. Хоча здійснення міжнародного співробітництва не є окремою функцією прокуратури, проте, у ч. 2 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» зазначено, що «з метою реалізації своїх функцій прокуратура здійснює міжнародне співробітництво» [8].

Невипадково ефективну взаємодію у межах міжнародного співробітництва було виділено як пріоритетний напрям у Стратегії розвитку прокуратури на 2021-2023 роки [9]. Крім того, суттєва увага міжнародному співробітництву прокуратури та інших правоохоронних органів приділена у Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, в якому зазначено, що «основними пріоритетами повинні стати забезпечення верховенства права, запобігання та протидія злочинності з неухильним дотриманням прав людини, у тому числі гендерної рівності; посилення гарантій незалежності, розвиток міжнародного співробітництва, зокрема через розширення міжвідомчої взаємодії, а також підвищення ефективності виконання органами правопорядку та прокуратури покладених на них функцій, покращення взаємодії між собою та зі складовими сектору безпеки і оборони» [10].

Основні напрями міжнародного співробітництва прокуратури закріплені у Наказі Генерального прокурора «Про організацію роботи органів прокуратури України у сфері міжнародного співробітництва» від 12.09.2023 № 258. Такими напрямами є: 1) виконання зобов'язань України за міжнародними договорами, які регулюють питання міжнародного співробітництва під час кримінального провадження; 2) співробітництво з Міжнародним кримінальним судом (далі - МКС); 3) розвиток контактів із компетентними установами іноземних держав і міжнародними організаціями, проведення спільних заходів; 4) участь у підготовці міжнародних договорів України, удосконалення практики міжнародно-правового співробітництва [11].

Загальні питання організації роботи прокуратури у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження покладено на підрозділи міжнародно-правового співробітництва Офісу Генерального прокурора, а також обласних прокуратур або уповноважених працівників обласних прокуратур, у яких такі підрозділи не створені.

В межах міжнародного співробітництва прокуратури важливе значення має як методична допомога в питаннях розслідування кримінальних правопорушень, проведення спільних заходів із прокуратурами інших країн, так і допомога в встановленні місця знаходження розшукуваних осіб та екстрадиції осіб, які вчинили злочини в Україні, а наразі переховуються в інших країнах з метою уникнення правосуддя. Поглиблення співпраці з прокуратурами інших країн та Міжнародним кримінальним судом відіграє важливе значення для розслідування злочинів в умовах воєнного стану та для притягнення до кримінальної відповідальності осіб за вчинені кримінальні правопорушення, у тому числі пов'язані із військовою агресією проти України.

Висновки. В умовах дії воєнного стану прокуратура продовжує виконувати функції, покладені на неї Конституцією України, проте реалізація деяких функцій має свої особливості. Діяльність прокуратури

зосереджена на процесуальному керівництві досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень, в тому числі за фактами жорстокого поводження з військовополоненими чи цивільним населенням, примусової депортації, примусового вигнання цивільного населення для здійснення примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованих територіях, використання засобів ведення війни, які заборонені міжнародним правом, а також інших порушень законів та звичаїв війни. Варто підкреслити, що у процесі проведення досудового розслідування цих кримінальних правопорушень доволі часто виникають проблеми організаційного та практичного характеру, зокрема, через неможливість отримання доказів з тимчасово окупованих територій чи територій, на яких ведуться бойові дії, через неможливість проведення допиту свідків, які знаходяться на окупованих територіях тощо та проведення інших слідчих дій.

У 2022 році неодноразово було внесено зміни до КПК, зокрема, до розділу IX-1, який регламентує особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану. Було розширено повноваження керівника прокуратури в умовах воєнного стану: було надано йому можливість виконувати функцію судового контролю, продовжувати дію запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою тощо. Вказані законодавчі зміни свідчать про посилення ролі прокуратури у суспільстві і її значенні для нормального функціонування системи правосуддя.

Функції прокуратури знаходяться у взаємозв'язку, отже від того, наскільки якісно було проведено процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, залежить ефективність підтримання прокурором публічного обвинувачення та в подальшому винесення судом справедливого рішення.

Важливе значення має міжнародне співробітництво прокуратури, в межах якого органи прокуратури України отримують допомогу в питаннях розслідування кримінальних правопорушень, допомогу у встановленні місця знаходження розшукуваних осіб та проведення екстрадиції осіб, які вчинили злочини в Україні, а на даний час переховуються в інших країнах з метою уникнення правосуддя. Вказане питання потребує подальших наукових розробок для вироблення ефективних способів взаємодії прокуратури України із прокуратурами інших країн та з Міжнародним кримінальним судом, така взаємодія є важливою з урахуванням євроінтеграційних прагнень України та необхідності залучення міжнародного співтовариства для притягнення винних осіб до відповідальності за міжнародні злочини проти українського народу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята Верховною Радою України 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про правовий режим воєнного стану: закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України, Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав: Закон України від 15 березня 2022 року № 2125-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#n6>
5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14 квітня 2022 року № 2201-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#n6>
6. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану: Закон України від 27 липня 2022 року № 2462-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#Text>
7. Крапівін Є. Editorial: Покладення функції судового контролю на прокурора: як обґрунтовується «відсутність об'єктивної можливості» його здійснення? URL: <https://justtalk.com.ua/post/editorial-pokladennya-funktsii-sudovogo-kontrolyu-na-prokurora-yak-obgruntovuetsya-vidсутnist-obektivnoi-mozhливosti-jogo-zdijsnennya>
8. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
9. Стратегія розвитку прокуратури на 2021-2023 роки, затверджена наказом Генерального прокурора від 16 жовтня 2020 року № 489. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/strategiya-rozvitku-prokuraturi-na-2021-2023-roki>
10. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схвалений Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>
11. Про організацію роботи органів прокуратури України у сфері міжнародного співробітництва: Наказ Генерального прокурора від 12.09.2023 № 258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0258905-23#Text>